

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART UNIVERSITY
FACULTY OF EDUCATION
FOREIGN LANGUAGE EDUCATION DEPARTMENT

20 July 2025,
Çanakkale/Türkiye

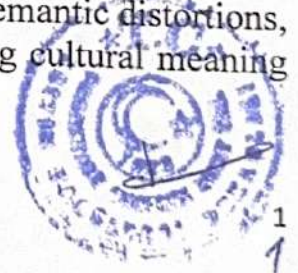
Reference: Review of the doctoral dissertation written by Tleulinova Meiramkul

**External academic expert's review on the doctoral dissertation "The
Preservation of the national character in Russian and English translations of
Dulat Issabekov's works" written by
Tleulinova Meiramkul
submitted for the degree of Doctor of Philosophy (PhD) on the educational
program "8D02302" – Translation Studies".**

This dissertation presents a thorough and original investigation into the preservation of national identity and cultural elements in the Russian and English translations of the works of prominent Kazakh writer Dulat Issabekov. The study is distinguished by its methodological rigor, breadth of linguistic data, and relevance in the context of globalization and increasing intercultural exchange.

The research addresses an important and timely issue in translation studies – the rendering of national-specific lexis such as realia, idioms, proverbs, interjections, and culturally embedded discourse markers. These elements are central to conveying the worldview and daily realities of Kazakh life, yet they often prove problematic in translation due to linguistic and cultural asymmetries.

A major strength of this work lies in its detailed analysis of 973 national lexical items across five of Issabekov's works, with precise statistical evaluation of their frequency, functions, and translation strategies. The dissertation applies a sound comparative approach and evaluates the efficacy of translation transformations such as domestication, foreignization, modulation, and generalization. Particularly impressive is the quantitative assessment of omission rates and semantic distortions, highlighting the systemic patterns and difficulties in transferring cultural meaning across languages.

The study offers insightful findings regarding the dominant use of domestication in both Russian and English translations – more so in English – and reveals significant losses in cultural meaning through omission or misinterpretation. The author points out several cases of mistranslation, including culturally essential food terms and idiomatic expressions, and proposes reasoned strategies for their more accurate rendition.

The work also reflects a deep theoretical grounding. Drawing upon the scholarship of both classical and contemporary translation theorists – including Nida, Newmark, Baker, and Venuti – the study situates itself within the broader discipline while integrating Kazakh and Russian academic traditions. The author also conducted an interview with Issabekov himself, enriching the analysis with firsthand authorial perspectives on translation.

The originality of this dissertation is further reinforced by the inclusion of the author's own translation of "Dermene" into English, demonstrating both critical insight and practical competence. The fact that copyright arrangements were formally established with the author prior to his passing also attests to the scholarly integrity of the work.

From a pedagogical perspective, the dissertation holds substantial value. Its findings can inform curriculum development in literary translation and cross-cultural communication, and it will undoubtedly be a resource for professional translators of Kazakh literature into world languages.

Additional Strengths and Contributions

Another notable strength of the dissertation lies in its cross-linguistic and cross-cultural scope. By analyzing both Russian and English translations, the study highlights not only linguistic transfer but also ideological and pragmatic shifts that occur in different socio-cultural contexts. The contrastive analysis of translation tendencies between Slavic and Anglo-American cultural paradigms offers valuable insights into how national identity is filtered and reshaped through translation lenses.

The dissertation also demonstrates an interdisciplinary character, intersecting the fields of translation studies, Kazakh cultural studies, linguistics, comparative literature, and semiotics. This breadth enriches the work and allows for a multifaceted understanding of how culture-specific content travels across linguistic boundaries.

The author deserves particular recognition for maintaining a delicate balance between critical objectivity and cultural empathy. Rather than merely cataloguing errors or losses, the researcher strives to understand the underlying causes of translational gaps – whether due to lack of cultural equivalents, translator's background, or editorial pressures. In doing so, the dissertation promotes a constructive dialogue between source and target cultures, and between authors and translators.

Practical Significance

In practical terms, this dissertation has much to offer. It can serve as a reference guide for translators working with Kazakh literary texts, helping them navigate the complex interplay between form, function, and cultural resonance. It may also support future initiatives aimed at international promotion of Kazakh literature, including state-sponsored translation programs and publishing ventures.

Additionally, the work could inform training modules in translation pedagogy, especially in post-Soviet contexts where bilingual or trilingual translation is a living necessity. Its rich dataset and clear typology of translation strategies could form the basis of case studies, seminars, or workshops.

Final Evaluation

This dissertation stands as an exemplary model of how translation research can both illuminate cultural heritage and inform practice. Through its combination of empirical detail, theoretical grounding, and cultural insight, it contributes to a deeper understanding of how national identity is preserved, negotiated, or transformed through the act of translation.

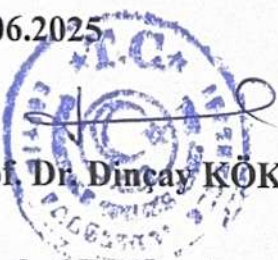
The author's scholarly integrity, meticulous approach, and original findings make this dissertation highly deserving of academic recognition. It is not only suitable for defense but also strongly recommended for wider dissemination, including publication in translation studies journals or as a monograph.

Conclusion

This is a well-structured, methodologically sound, and theoretically rich dissertation that makes a significant contribution to the fields of translation studies, comparative literature, and Kazakh cultural scholarship. It combines empirical rigor with cultural sensitivity and offers concrete, applicable insights for both academics and practitioners. The work clearly meets the standards required for the award of the doctoral degree.

Recommendation: Highly recommended for defense and publication.

20.06.2025

Prof. Dr. Dınçay KÖKSAL

Head of Foreign Language Department

Затбелгі

Түркия Республикасы
ЧАНАККАЛЕ ОНСЕКІЗ МАРТ УНИВЕРСИТЕТІ
БІЛІМ БЕРУ ФАКУЛЬТЕТІ
ШЕТ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУ КАФЕДРАСЫ

2025 жылғы 20 маусым,
Чанаккале, Түркия

Анықтама: Тлеулинова Мейрамкүлдің докторлық диссертациясына берілген
шетелдік ғылыми сарапшының пікірі

ТЛЕУЛИНОВА МЕЙРАМКҮЛ БЕЙСНБАЙҚЫЗЫНЫҢ
«SD02302 Аударма ісі (батыс тілдері)» білім беру бағдарламасы бойынша философия
докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін ұсынған «Дулат Исабеков
шығармаларындағы ұлттық сипаттың орыс және ағылшын тілдеріндегі аудармаларда
сақталуы» атты
диссертациялық жұмысына шетелдік ғылыми сарапшының пікірі

Аталған диссертация белгілі қазақ жазушысы Дулат Исабеков шығармаларының орыс және ағылшын тілдеріне аудармаларындағы ұлттық болмысты және мәдени элементтерді сақтау мәселесіне арналған терең және бірегей зерттеу болып табылады. Жұмыс әдістемелік нақтылығымен, лингвистикалық деректердің кең ауқымымен және жаһандану мен мәдениетаралық қарым-қатынастың артуы аясындағы өзектілігімен ерекшеленеді.

Зерттеуде аударматанудағы өзекті де маңызды мәселе – реалийлер, идиомалар, мақал-мәтелдер, қыстырма сөздер және мәдениетке негізделген дискурстық маркерлер сияқты ұлттық-мәдени лексиканы жеткізу жолдары қарастырылады. Мұндай элементтер қазақ халқының дүниетанымы мен күнделікті өмірін бейнелеуде шешуші рөл атқарады, алайда тілдік және мәдени асимметрияларға байланысты оларды аудару күрделі мәселеге айналады.

Зерттеудің басты артықшылықтарының бірі – Исабековтің бес шығармасындағы 973 ұлттық лексикалық бірлікті талдауы, олардың жиілігі, қызметі және аудару стратегияларын статистикалық тұрғыдан нақты бағалауымен ерекшеленеді. Диссертацияда салыстырмалы әдіс қолданылады және аудармалық трансформациялардың (доместикация, форенизация, модуляция, жалпылау) тиімділігі сараланады. Ерекше назар аударуға тұрарлық мәселе – мәдени мағынаның аудармада бұрмалануы мен түсіп қалу жиілігіне сандық баға беру

Қол: /қойылған/
Мөр: /қойылған, оқылмайды/

арқылы жүйелі үрдістер мен аудармадағы мәдениетті жеткізудің қиындықтарын ашып көрсетуі.

Зерттеу нәтижелері орыс тіліндегі аудармада және әсіресе ағылшынша аудармаларда доместикация стратегиясының басым қолданылатынын және мәдени реңктің елеулі түрде жоғалатынын көрсетті. Автор аудармада кездесетін бірнеше өрескел қателерді, соның ішінде мәдени тұрғыдан маңызды тағам атаулары мен идиомалық тіркестерді мысалға келтіріп, олардың дәлірек аударылуына қатысты негізделген ұсыныстар береді.

Жұмыстың теориялық негіздемесі де жоғары деңгейде. Автор аударматанудың классикалық және заманауи теоретиктері – Найда, Ньюмарк, Бейкер, Венути еңбектеріне сүйеніп, қазақ және орыс ғылым мектептерін де ескере отырып, өз зерттеуін осы салаға орнықты түрде енгізеді. Сонымен қатар, автор Исабековтің өзімен сұхбат жүргізіп, аудармаға қатысты авторлық көзқарасты да диссертацияға енгізген.

Диссертацияның бірегейлігі автордың «Дермене» шығармасын ағылшын тіліне өзі аударуымен де дәлелденеді. Автордың бұл шығарманы аудармас бұрын құқықтық рұқсат алу үшін Исабековпен ресми келісім жасауы ғылыми адалдықты растайды.

Оқыту тұрғысынан бұл жұмыс маңызды құндылыққа ие. Оның нәтижелері әдеби аударма мен мәдениетаралық коммуникация бағытында оқу бағдарламаларын дамытуға, сондай-ақ қазақ әдебиетін әлемдік тілдерге кәсіби аудару ісінде пайдалы ресурс ретінде қызмет атқара алады.

Қосымша артықшылықтары мен үлесі

Диссертацияның тағы бір ерекше тұсы – оның көптілді және мәдениетаралық сипаты. Орысша және ағылшынша аудармаларды қатар талдай отырып, жұмыс тілдік трансфермен қатар әртүрлі әлеуметтік-мәдени контексттегі идеологиялық және прагматикалық өзгерістерді де ашып көрсетеді. Славян және англо-америкалық мәдени парадигмалар арасындағы аударма үрдістерін салыстыру ұлттық болмыстың аудармада қалай өзгеретінін тереңірек түсінуге жол ашады.

Сонымен қатар, жұмыс интердисциплинарлық сипатқа ие, ол аударматануды, қазақ мәдениетін, тіл білімі мен салыстырмалы әдебиеттануды, семиотиканы тоғыстырады. Мұндай кешенділік зерттеудің мазмұнын байытып, мәдениетаралық мазмұнның тілдік шекаралар арқылы қалай берілетінін жан-жақты түсінуге мүмкіндік береді.

Автор зерттеуде сыни бейтараптық пен мәдени эмпатия арасындағы нәзік тепе-теңдікті сақтай білген. Ол қателер мен жоғалтуларды жай тізіп қана қоймай,

Қол: /қойылған/

Мөр: /қойылған, оқылмайды/

олардың түпкі себептерін – мәдени баламалардың болмауы, аудармашының дайындығы, баспа талаптары сияқты факторлар арқылы тереңірек талдайды. Осы аудармашы арасында конструктивті диалог орнатады.

Практикалық маңыздылығы

Практикалық жағынан алғанда, бұл диссертацияда бірқатар пайдалы тұстар бар. Ол қазақ әдебиетін аударумен айналысатын аудармашылар үшін нұсқаулық ретінде қызмет атқара алады. Сонымен қатар, қазақ әдебиетін шетелге таныту мақсатындағы мемлекеттік бағдарламалар мен баспа жобаларына бағыт-бағдар болуы мүмкін.

Жұмыс аударма педагогикасы саласындағы оқу модульдерін құрастыруға да ықпал ете алады, әсіресе посткеңестік кеңістікте үштілді аударма кең тараған жағдайларда. Бұл жұмыстағы ауқымды деректер мен аударма стратегияларының типологиясы практикалық сабақтар, семинарлар мен тренингтер үшін құнды материал бола алады.

Қорытынды бағалау

Аталған диссертация – аударма зерттеулерінің мәдени мұраны таныту мен кәсіби тәжірибені дамытудағы рөлін айқын көрсететін үлгілі еңбек. Эмпирикалық нақтылық, теориялық негіздеме және мәдени сезімталдықтың үйлесуі ұлттық болмыстың аударма арқылы қалай сақталып, өзгеріп, бейімделетінін терең ұғынуға мүмкіндік береді.

Автордың ғылыми адалдығы, мұқияттылығы және бірегей тұжырымдары бұл диссертацияны ғылыми қауымдастық алдында жоғары бағалауға толық негіз береді. Жұмыс тек қорғауға жарамды ғана емес, сонымен қатар аударматану саласындағы журналдарда немесе монография түрінде жариялауға да лайық.

Қорытынды

Бұл диссертация – құрылымы мықты, әдістемелік тұрғыдан дәлелді және теориялық жағынан терең зерттеу болып табылады. Ол аударматану, салыстырмалы әдебиеттану және қазақ мәдениетін зерттеу салаларына елеулі үлес қосады. Жұмыс ғылыми талаптарға толық сай келеді және болашақ зерттеушілер мен тәжірибеші мамандар үшін құнды ақпарат көзі бола алады.

Ұсыныс: Қорғауға және жариялауға толықтай ұсынылады.

20.06.2025

Қол: /қойылған/

Мөр: /қойылған, оқылмайды/

Профессор, доктор Динчай Көксал
Шетел тілі бөлімінің басшысы